

10 juli 2020

Beste UGent'ers,

Op 27 maart 2020 publiceert de Italiaanse romanschrijfster Francesca Melandri een brief in *The Guardian* gericht aan de Europese burgers. Ze noemt het een brief "uit jullie toekomst", vol met de emoties die de rest van Europa nog zouden overspoelen. Op 4 juli 2020 schrijft ze opnieuw een brief. Op een moment waarop de bewegingsbeperkingen stilaan en gedeeltelijk worden opgeheven, vraagt ze zich af hoe we ooit zullen terugblikken op de (voorbije) gezondheids crisis. Zal het inderdaad het uitzonderlijke punt in de geschiedenis zijn zoals we het nu schijnen te ervaren? Of zal wat we nu beleven later verbleken als slechts een repetitie voorafgaand aan de generale repetitie, dit alles nog ruim vóór het echte drama?

Ik had net de brief van Melandri gelezen toen ik zaterdag werd uitgenodigd om zelf een brief te schrijven; een brief aan u allen. Met dit schrijven neem ik met plezier deel aan het UGent briefschrijfproject dat onze communicatiemethoden, in tijden van fysiek afstand houden, wil heruitvinden. Tegelijk wil het een soort archief vormen dat documenteert hoe deze exceptionele periode aan onze universiteit werd gevoeld en gedacht. De donkere, ietwat dreigende lezing van Melandri drukt nog op mijn gemoed. Anderzijds hou ik ook de woorden van de Franse filosoof Bruno Latour in gedachte, die eind maart in een essay in de online krant *Analyse Opinion Critique* opmerkt dat de reactie op het coronavirus heeft bewezen dat de wereld wel degelijk in staat is drastisch het roer om te gooien. *There Is No Alternative (TINA)*, het motto dat ons al decennialang voorhoudt dat er geen keuze is, wankelt. Mijn gemoed slingert tussen hoop op de verandering, die haast tastbaar in ons bereik ligt, en verontrusting om het (globale ecologische en sociaal-economische) "echte" drama (dat er al is of nog moet komen).

Toen we op 9 maart 2020, enkele dagen voor het begin van de *lockdown*, met een paar honderd mensen aan het rectoraat pleitten voor een grotere waardering van de zorgarbeid(st)(ers) aan onze universiteit, konden we nog niet vermoeden dat Covid-19 enkele luttele weken later het punt dat we wilden maken dramatisch in de verf zou zetten. Zorg werd plots een buzzwoord: zorgwerk uitgeroepen tot essentiële arbeid; zorgverleners tegen wil en dank helden. Dat er simpelweg niet voldoende geschoolde mensen en middelen voor handen bleken om een pandemie op te vangen, confronteerde ons met de gevolgen van decennialang systematisch besparen op zorgende arbeid. Tegelijk dreef de combinatie van telewerken met koken, poetsen, huiswerkbegeleiding en andere zorg voor kinderen of zorgbehoevenden, velen tot wanhoop en uitputting. Diegenen aan wie zorgwerk normaal wordt uitbesteed, zagen dan weer hun al karig inkomen dalen of verdwijnen, of moesten toch aan het werk ondanks gezondheidsrisico's. Corona leek even een momentum te creëren dat ongelijke verdeling en waardering van betaalde en onbetaalde arbeid onvermijdelijk op de politieke agenda zou zetten. Pleidooien voor structurele oplossingen dreigden echter al snel doodgeknuffeld te worden met dankbetuigingen, witte vlaggen en éénmalige premies.

We konden die dag in maart ook nog niet vermoeden dat een moord eind mei in de VS en de hevige protesten die erop volgden, ook hier bij ons kwesties van ongelijkheid, en hun historische wortels, voorwerp van debat zouden maken. Emma-Lee Amponsah, doctoraatsonderzoeker aan de UGent, beschrijft in een opiniestuk in *De Morgen*, ook al op 4 juli 2020, hoe ze eerst hoopvol was over het “momentum” dat structureel racisme eindelijk bespreekbaar leek te maken, maar intussen vreest ze dat ook deze discussie zonder veel meer zal geklasseerd worden. Zullen *Black Lives Matter* (net als Helden van de Zorg) loze slogans worden, of hebben de voorbije maanden ogen geopend en bereidwilligheid gecreëerd voor een grondige mentaliteitswijziging en concrete actieplannen?

Melandri noemt in haar brief de Covid-19 crisis een *dancehall* bekleed met spiegels die ons tonen hoe we zijn. De voorbije maanden hebben ons inderdaad doen kijken vanuit een ander perspectief, ons dingen laten zien die we misschien voorheen niet hadden gezien. Maar niet iedereen heeft hetzelfde beleefd, heeft hetzelfde geleerd. Ook binnen onze universiteit is het verschil aan ervaringen vast immens. De verschillen in huisvesting alleen al maakte het leven in afzondering ongetwijfeld voor ieder van ons tot een andere ervaring. Velen zagen de voordelen van minder vergaderen en niet moeten pendelen, en voor sommigen betekende de *lockdown* zelfs net de concentratie die ze nodig hadden om te schrijven. Anderen stond het water aan de lippen bij het telewerken of studeren, terwijl kinderen, zieken of ouderen moesten worden begeleid of verzorgd. Sommigen hebben naasten aan Covid-19 verloren, zijn zelf ziek geweest, hebben voor zieken gezorgd of waren bang ziek te worden omdat ze buitenshuis moesten blijven werken. Voor (werk)studenten en onze collega's met tijdelijke contracten en contracten bij onderaannemers betekende niet of minder kunnen werken minder inkomen, extra stress en problemen. Op die manier heeft het virus ongetwijfeld bestaande ongelijkheden en onrechtvaardigheden verder verdiept. Studies tonen nu al bijvoorbeeld dat vrouwen met kleine en schoolgaande kinderen de afgelopen maanden achterstand hebben opgelopen in de academische ratrace. Studenten die het al moeilijker hadden door bijvoorbeeld hun migratieachtergrond, sociaal-economische problemen of zorgtaken, keken in deze crisis vaak op tegen nog grotere obstakels.

Vandaag worden de *lockdown*-maatregelen stilaan teruggeschroefd. Kinderen kunnen weer naar school, hun zomerkampen liggen in het vooruitzicht, hun ouders of andere gezinsleden krijgen weer wat ademruimte. Ook aan onze universiteit begint het leven langzaam terug op gang te komen. De gang in 'De Rozier' waar ik nu twee maanden na de opstart van mijn ERC-onderzoeksproject met een aantal van de medewerkers sinds kort mijn intrek heb genomen, voelt nog wat onwezenlijk. Ik heb tijdens de maanden van telewerk beseft dat het de dagelijkse contacten met collega's, studenten en onderzoeksparticipanten zijn die minstens de helft van mijn arbeidsvreugde leveren. De korte praatjes en een glimlach (op veilige afstand) van de mensen van het secretariaat, van de poetsdienst (wier werk nu meer dan ooit essentieel is), van de ICT-dienst, van de bibliotheek, van de telefonie, van de financiële dienst, van de dienst herstellingen,... doen deugd. Het is fijn om collega's 's morgens en 's avonds even hun hoofd te zien binnensteken om te laten weten dat ze er zijn, of naar huis gaan. Vergaderen met het team deden we, op een ochtend deze week, elk op een hoekje van de picknickbank op de binnenkoer, nog wat onwennig over hoe het nu moet met mondklappers en ontsmettingsalcohol. We konden weer plannen maken voor veldwerk en seminars, ook al is organiseren nog

nooit zo verweven geweest met onzekerheid. Alles is misschien, niets is zonder voorbehoud, voor elke stap komt er mogelijks een plan B of zelfs een plan C.

Rector Rik Van de Walle ondertekende op 14 april een oproep in *De Standaard* voor een exit-strategie uit de coronacrisis met aandacht voor wie het moeilijker heeft. Het is een oproep om vooral niet terug te keren naar *business as usual*, maar ons zorgsysteem duurzaam te verstevigen. Aan onze universiteit zijn al vóór de crisis plaatsvond belangrijke stappen gezet in het streven naar een gezondere en evenwichtigere werkomgeving die ruimte schept voor het benutten van ieders talent en het ontwikkelen van degelijk en inclusief onderwijs, excellent onderzoek en relevante maatschappelijke dienstverlening. De *dancehall* spiegels van de voorbije maanden hebben misschien wel een kiem gelegd om daarin nog verder te durven gaan. Ze werpen een nieuw licht op debatten die al langer in onze universiteit lopen over *slow science*, de dekolonisering van het onderwijscurriculum, de 30-urige werkweek, betere lonen en werkvoorwaarden voor de zorgarbeid(st)ers, etc. De geleidelijke terugkeer lijkt meer dan ooit het "momentum" om te *durven* (her)*denken*, creatief en ambitieus, om fundamentele vragen te stellen, over waar we met de wereld in het algemeen en met onze universiteit in het bijzonder naartoe willen.

Alles kan nu ter discussie worden gesteld en herdacht, schrijft Latour in zijn essay. Corona deed de razende (sommigen zullen zeggen vernietigende) trein van de vooruitgang wel degelijk voor even stoppen! Latour duidt dit als een uiterst belangrijk feit, een precedent. Het maakt denkbaar wat tot hiertoe steevast als naïef werd weggehoond. De strijd tegen de milieucrisis en tegen de (globale) sociaal-economische ongelijkheid wordt hiermee voorzien van meer radicale verbeeldingen en oplossingen. Misschien maakt deze crisis mogelijk dat we vanaf nu echt groots kunnen en *durven denken*.

Ik wens u allen een voorspoedige terugkeer.

Katrien De Graeve